

Nr 108

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delning av byggnadsstyrelseorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln (bilaga 8, punkt F 1) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1967/68 beräkna till plan- och byggnadsväsendet ett anslag av 13 509 000 kr. Vidare har Kungl. Maj:t under fonden för förslag till statsverket (s. 211) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1967/68 beräkna till Förskott till vissa plankostnader m. m. ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 61, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 17 mars 1967, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer för en uppdelning av byggnadsstyrelseorganisationen, *dels* besluta att den 1 juli 1967 skall inrättas ett statligt verk med namnet statens planverk i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckning för statens planverk i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar som fordras med anledning av inrättandet av statens planverk, *dels* för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa a) till Statens planverk: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 604 000 kr., b) till Statens planverk: Omkostnader ett förslagsanslag av 356 000 kr., c) till Länsarkitektsorganisationen: Avlöningar ett förslagsanslag av 8 906 000 kr., d) till Länsarkitektsorganisationen: Omkostnader ett förslagsanslag av 991 000 kr., e) till Bidrag till upprättande av regionplaner m. m. ett reservationsanslag av 1 000 kr., *dels* för budgetåret 1967/68 på kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, under sjätte huvudtiteln till Förskott till vissa plankostnader m. m. anvisa 1 500 000 kr.

I förevarande sammanhang har utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 747) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 934), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 6 saml. Nr 108*

1. att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 61 såvitt avser inordnande av byggnadsstyrelsens kulturhistoriska byrå i riksantikvarieämbetet, 2. att den kulturhistoriska byrån skall kvarligga inom byggnadsstyrelsen (planverket) i avvaktan på de resultat en utredning om kulturminnesvärden kan leda till;

dels en inom andra kammaren väckt motion av herrar *Tobé* och *Grebäck* (II: 963), i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta att ge Kungl. Maj:t till känna att utvecklingsarbetet i fråga om planväsendet snarast bör överföras till det nya verket samt att det föreslagna verket ges benämningen Statens planeringsverk;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Åkerlund* (I: 774) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel* (II: 962), i vilka hemställts att riksdagens beslut angående länsarkitektens underställande verket för plan- och byggnadsfrågor måtte göras tidsbegränsat i avvaktan på de ställningstaganden som kan bli en följd av länsförvaltningsutredningens förslag;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 773) och den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 964), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att till avlöningar för det föreslagna statens planverk anvisas ett förslagsanslag av 3 900 000 kr. i stället för av departementschefen föreslagna 3 604 000 kr.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 934, II: 963, II: 962 och II: 964.

Utskottet. I förevarande proposition framläggs förslag rörande delning av byggnadsstyrelsen i ett verk för styrelsens myndighetsuppgifter inom plan- och byggnadsväsendet och ett verk för styrelsens byggande och förvaltande uppgifter. Förstnämnda verk föreslås skola kallas statens planverk och sistnämnda byggnadsstyrelsen. Till planverket, som skall sortera under kommunikationsdepartementet, avses överföras den personal som nu tjänstgör på byggnadsstyrelsens planbyrå och tekniska byrå samt viss personal från dess administrativa byrå. I fråga om kulturhistoriska byrån inom nuvarande byggnadsstyrelsen förordar departementschefen att denna — i avvaktan på ett slutligt ställningstagande till vilken myndighet som skall svara för de uppgifter som nu handlägges av byrån — till sin huvuddel föres över till riksantikvarieämbetet. Vissa tjänster anses dock av praktiska skäl böra överföras från kulturhistoriska byrån till enheten för byggande och förvaltande uppgifter för att biträda denna enhet med den omedelbara vården av statens äldre byggnader. Byggnadsstyrelsens råd för samhällsplanering och dess tekniska råd föreslås tillhöra planverket. Den nuvarande länsarkitektsorganisationen skall ingå som regional organisation i planverket. Den personal inom länsarkitektsorganisationen som nu sysslar med fastighetsförvaltningsuppgifter avses dock överföras till verket för

byggande och förvaltning. I propositionen föreslås att statens planverk ställs under ledning av en överdirektör. Verket indelas i en planbyrå, en utvecklingsbyrå, en teknisk byrå och ett kansli.

I vad avser organisationen av den del av byggnadsstyrelsen som sysslar med byggnads- och förvaltningsuppgifter för statens räkning och som avses sortera under finansdepartementet har förslag framlagts i prop. 1967:62.

I statsrådsprotokollet erinras om att uppgifterna för byggnadsstyrelsen och dess regionala organ i allt högre grad kommit att inriktas på å ena sidan nybyggnad av stalliga fastigheter av skiftande och ofta komplicerat slag och å andra sidan ett omfattande normerings- och kontrollarbete såsom ansvarig myndighet för utvecklingen på anläggnings- och husbyggnadsområdet. Byggnadsstyrelsen räknar med en fördubbling av sin byggnadsproduktion under de närmaste 5 å 6 åren och en motsvarande utveckling på förvaltningssidan. Styrelsen har blivit det centrala organet för civilt statligt byggande och fastighetsförvaltning. Inom finansdepartementet har i praktiken kommit att i allt högre grad beredas frågor rörande nybyggnad och fastighetsförvaltning i samråd med företrädare för vederbörande fackdepartement. Bl. a. på grund härav finner departementschefen starka skäl tala för att byggnadsstyrelsens byggande och fastighetsförvaltande uppgifter handhas av ett särskilt ämbetsverk.

Beträffande konsekvenserna av ett sådant särskiljande för byggnadsstyrelsens myndighetsuppgifter på främst planväsendets område framhålles i propositionen att experter tillkallats år 1965 för att inom kommunikationsdepartementet medverka i ett utvecklingsarbete på den fysiska planeringens område. Det har därvid varit en strävan att förutsättningslöst angripa frågorna om den fysiska miljöns utformning och om de därtill knutna planeringsbehoven och dessas relationer till den övriga planering som utvecklats inom skilda grenar av samhällsverksamheten. Ändrade produktionsformer inom stadsbyggandet och växande krav på samordning mellan kommunernas ekonomiska aktivitet och bebyggelseplanering liksom den ökade kompetensen hos kommunerna är förhållanden som enligt departementschefens mening motiverar en översyn av stadsplaneväsendet och byggnadslagstiftningen.

Den fortskridande urbaniseringen har medfört växande planeringsbehov också när det gäller landsbygden. Vidgade funktionella samband inom vida räjonger och mellan skilda orter kan medföra att en enstaka åtgärd eller teknisk anläggning kan beröra många platser inom ett vidsträckt område, vilket enligt departementschefen synts motivera en diskussion om formerna för en vidgad planering på regional nivå. Det anses vidare vara angeläget att söka långsiktigt överblicka såväl efterfrågesidan som utbudssidan för att hushålla med de markresurser som står till förfogande. Angivna förhållanden utgör bakgrunden till departementschefens uppfattning att det behövs en riksöversikt beträffande markens användning i stort. Inom det allmänna utredningsarbetets ram pågår nu intensiva studier med biträde av vissa till

kommunikationsdepartementet knutna experter i syfte att belysa metoder och program för en sådan riksplanering.

Vad gäller övriga sidor av markanvändningsplaneringen anföres i propositionen att det fortsatta arbetet kommer att inriktas på frågor om lämpliga planeringsmetoder, planinstitutens utformning samt samordningen mellan skilda planformer, huvudmannaskapet för planväsendet på skilda nivåer och behovet av rättsregler. Detta arbete på departemental nivå avses skola föras fram så långt att det ger underlag för direktiv för en parlamentarisk kommitté som får uppgiften att utforma förslag till ny lagstiftning. Enligt departementschefen kan visserligen skäl anföras mot att just nu göra en förändring beträffande statens myndighetsutövande verk på plan- och byggnadsväsendets område. Han har dock kommit till den uppfattningen att ett särskilt verk för plan- och byggnadsfrågor nu bör bildas och anför att det finns ett starkt behov av att genomföra delreformer och att effektivisera planorganens verksamhet inom i princip nuvarande lagstiftnings ram.

Utskottet finner också övervägande skäl tala för att byggnadsstyrelsens byggande- och fastighetsförvaltande uppgifter å den ena sidan samt myndighetsuppgifter inom plan- och byggnadsväsendet å den andra förläggs till skilda myndigheter. I enlighet med departementschefens förslag tillstyrker utskottet därför att byggnadsstyrelsen delas i ett verk för styrelsens myndighetsuppgifter inom plan- och byggnadsväsendet och ett verk för styrelsens byggande och förvaltande uppgifter. Till den förstnämnda myndigheten bör föras den personal som nu tjänstgör på byggnadsstyrelsens planbyrå och tekniska byrå jämte viss personal från administrativa byrån. Utskottet tillstyrker likaledes att den nya myndigheten inrättas den 1 juli 1967.

I fråga om kulturhistoriska byrån har utskottet funnit sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag om överförande av huvuddelen av denna byrå till riksanantikvarieämbetet. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att 1965 års musei- och utställningssakkunniga fått i uppdrag att verkställa utredning om kulturminnesvården. Det slutliga ställningstagandet till kulturhistoriska byråns placering bör därför ske först sedan nämnda utredning slutförts. Utskottet avstyrker följaktligen det i motionerna I: 747 och II: 934 framförda yrkandet om att kulturhistoriska byrån skall ligga kvar hos verket för plan- och byggnadsväsendet i avvaktan på resultaten av ifrågavarande utredning.

I motionen II: 963 har föreslagits att riksdagen måtte besluta att det utvecklingsarbete i fråga om planväsendet som pågår inom kommunikationsdepartementet snarast bör överföras till det nya verket. Med anledning härav får utskottet anföra följande.

Ifrågavarande utvecklingsarbete på den fysiska planeringens område har pågått sedan år 1965 bl. a. inom en särskild arbetsgrupp. Att nu överföra detta arbete till den nya planmyndigheten synes enligt utskottets mening vara mindre rationellt. Arbetet avser bl. a. att ge underlag för direktiv för en parlamentarisk kommitté med uppgift att utforma förslag till ny lagstift-

ning rörande den fysiska planeringen. I detta sammanhang vill utskottet även erinra om att departementschefen uttalat att förenämnda arbete avses skola vara av tillfällig karaktär. Utskottet finner det för sin del angeläget att utvecklingsarbetet slutförs i snabbast möjliga takt och har med hänsyn bl. a. till det nu anförda inte funnit sig böra tillstyrka motionen i denna del.

Utskottet tillstyrker att den nya myndigheten inom plan- och byggnadsväsendet ställs under ledning av en överdirektör samt organiseras på en planbyrå, en utvecklingsbyrå, en teknisk byrå samt ett kansli.

Den nya myndigheten bör även enligt utskottets uppfattning benämnas statens planverk. Utskottet avstyrker följaktligen det i motionen II: 963 framförda yrkandet om att verket i stället skall benämnas statens planeringsverk.

I fråga om den regionala organisationen har i motionerna I: 774 och II: 962 hemställts att ett beslut om att länsarkitektsorganisationen skall underställas verket för plan- och byggnadsfrågor göres tidsbegränsat i avvaktan på de ställningstaganden som kan bli en följd av länsförvaltningsutredningens förslag.

Frågan om att eventuellt inordna nämnda organisation i länsstyrelserna torde emellertid få prövas sedan resultaten av länsförvaltningsutredningens arbete har framlagts. Det synes därför enligt utskottets mening inte vara erforderligt att på sätt motionärerna föreslagit riksdagen i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en tidsbegränsning av angivet slag. Motionerna i fråga avstyrkes därför.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande personalbehovet för statens planverk innebär bl. a. att en tjänst som överdirektör och verkschef i Cp 4 inrättas. För cheferna för byråerna föreslås att två tjänster som byråchef och en som överingenjör i Ce 1 inrättas. I övrigt beräknas medel för ett antal tjänster inom såväl statens planverk som länsarkitektsorganisationen.

Utskottet tillstyrker vad departementschefen sålunda förordat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i anledning av inrättandet av statens planverk uppföra tjänster på övergångsstat och utfärda övergångsbestämmelser i övrigt.

Kungl. Maj:ts förslag rörande medelsbehovet till avlöningar och omkostnader för statens planverk och länsarkitektsorganisationen för budgetåret 1967/68 innebär en medelsanvisning av sammanlagt 13 857 000 kr.

Utskottet tillstyrker vad Kungl. Maj:t härutinnan har förordat. Härav följer att utskottet inte har kunnat biträda yrkandet i motionerna I: 773 och II: 964 att riksdagen måtte besluta att till Avlöningar för statens planverk anvisa ett förslagsanslag av 3 900 000 kr. för bl. a. utvidgning av den typgodkännande verksamheten i stället för av departementschefen föreslagna 3 604 000 kr.

I förevarande proposition framläggs även förslag till medelsanvisning under anslagen Bidrag till upprättande av regionplaner m. m. och Förskott till vissa plankostnader m. m. Utskottet har inte funnit anledning till er-

inran mot Kungl. Maj:ts förslag och tillstyrker därför att under ifrågavarande anslag anvisas 1 000 kr. resp. 1 500 000 kr.

Vad departementschefen i övrigt i förevarande sammanhang anfört och förordat har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottet hemställer,

I. att motionerna I: 747 och II: 934 icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionen II: 963, såvitt den avser överförande av utvecklingsarbetet i fråga om planväsendet till det nya planverket, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 963, såvitt den avser benämningen på det nya planverket, icke må av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 774 och II: 962 icke må av riksdagen bifallas;

V. att riksdagen må godkänna i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 17 mars 1967 angivna riktlinjer för en uppdelning av byggnadsstyrelseorganisationen;

VI. att riksdagen må besluta att den 1 juli 1967 skall inrättas ett statligt verk med namnet statens planverk i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats;

VII. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att föra upp tjänster på löneplan C på personalförteckning för statens planverk i enlighet med vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

VIII. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar som fordras med anledning av inrättandet av statens planverk;

IX. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 773 och II: 964, till *Statens planverk: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 604 000 kr.;

X. att riksdagen må för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa

a) till *Statens planverk: Omkostnader* ett förslagsanslag av 356 000 kr.;

b) till *Länsarkitektorganisationen: Avlöningar* ett förslagsanslag av 8 906 000 kr.;

c) till *Länsarkitektorganisationen: Omkostnader* ett förslagsanslag av 991 000 kr.;

d) till *Bidrag till upprättande av regionplaner m. m.* ett reservationsanslag av 1 000 kr.;

XI. att riksdagen må till *Förskott till vissa plankostnader*

m. m. för budgetåret 1967/68 på kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

Stockholm den 9 maj 1967

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Birger Andersson, Fritz Persson, Svensson, Kaijser, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Ottosson, Mårtensson, Bertil Petersson, Herbert Larsson, Edström, Eric Gustaf Peterson, Strandberg och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Bohman, Karlsson i Olofström, Blidfors, Ståhl, Bergman, Mattsson, Turesson, fröken Olsson, herrar Lindholm, Johansson i Norrköping, Nelander, Fagerlund, fru Holmberg, herrar Tobé och Sjönell.

Reservationer

a) beträffande *placeringen av kulturhistoriska byrån* av herrar *Kaijser, Edström, Eric Gustaf Peterson* och *Tobé*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 747 och II: 934, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 4, som börjar med »I fråga om» och slutar med »ifrågavarande utredning», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening bör kulturhistoriska byrån tills vidare ligga kvar hos myndigheten för plan- och byggnadsväsendet. Som skäl för sitt ställningstagande vill utskottet hänvisa till att ett stort antal remissmyndigheter avstyrkt att byrån flyttas till riksantikvarieämbetet. Vidare har 1965 års musei- och utställningssakkunniga fått i uppdrag att verkställa utredning om kulturminnesvården. Innan denna utredning slutförts bör någon förändring av byråns nuvarande ställning inte ske. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionerna I: 747 och II: 934 att kulturhistoriska byrån tills vidare ligger kvar hos myndigheten för plan- och byggnadsväsendet.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 747 och II: 934, besluta att kulturhistoriska byrån skall kvarligga inom myndigheten för plan- och byggnadsväsendet;»

b) beträffande *utvecklingsarbetet i fråga om planväsendet* av herrar *Kaijser, Ottosson, Edström, Eric Gustaf Peterson, Strandberg, Bohman, Ståhl, Turesson, Nelander, Tobé* och *Sjönell*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionen II: 963, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som på s. 4 börjar med »Ifrågavarande utvecklingsarbete» och på s. 5 slutar med »denna del», bort ha följande lydelse:

»Det utvecklingsarbete på planväsendets område som enligt vad departementschefen anför pågår inom kommunikationsdepartementet med anlåtande av särskilda experter synes vara av den art att det närmast bör ankomma på den centrala myndigheten inom planväsendet att utföra. Departementschefen föreslår i propositionen att i den nya myndigheten inom plan- och byggnadsväsendet skall ingå bl. a. en utvecklingsbyrå. Enligt utskottets mening bör inom denna byrå med fördel kunna utföras även det utvecklingsarbete som nu bedrivs på departemental nivå. Från organisatorisk synpunkt bör det inte innebära några svårigheter att till den nya planmyndigheten föra över den expertis som inom kommunikationsdepartementet engagerats för ifrågavarande arbetsuppgifter. På anförda skäl tillstyrker utskottet yrkandet i motionen II: 963 att förenämnda utvecklingsarbete snarast överföres till det nya verket för plan- och byggnadsväsendet.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, med bifall till motionen II: 963 såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna att utvecklingsarbetet i fråga om planväsendet snarast bör överföras till det nya planverket;»

c) beträffande anslaget *Statens planverk: Avlöningar* av herrar *Kaijser, Ottosson, Edström, Eric Gustaf Peterson, Strandberg, Bohman, Turesson* och *Tobé*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 773 och II: 964, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 5, som börjar med »Utskottet tillstyrker» och slutar med »föreslagna 3 604 000 kr.», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 773 och II: 964 har yrkats att riksdagen måtte besluta att till avlöningar för det föreslagna statens planverk anvisas ett förslagsanslag av 3 900 000 kr. i stället för av departementschefen föreslagna 3 604 000 kr. Motionärerna har som motiv för sitt yrkande bl. a. hänvisat till det sjupunktsprogram i syfte att främja en enhetlig utformning av tekniska regler för industriellt byggande som byggnadsstyrelsen lagt fram. Utskottet anser i likhet med motionärerna att en fortsatt grundlig genomarbetning av byggnadsbestämmelserna med hänsyn till moderna byggmetoder innebär möjligheter till väsentliga kostnadsbesparingar på längre sikt. Enligt utskottets mening bör personalen på den föreslagna tekniska byrån förstärkas för ifrågavarande arbetsuppgifter. En ökad medelsanvisning på sätt motionärerna föreslagit synes med hänsyn härtill lämplig. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionerna I: 773 och II: 964.»

dels ock utskottets hemställan under IX. bort ha följande lydelse:

»IX. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 773 och II: 964, till *Statens planverk: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 900 000 kr.;»